

עלון דו שבועי מס' 65 • פרשת שמות • י"ח טבת ה'תשע"א

זמני השבת: ירושלים 16:05-17:21 תל אביב: 16:20-17:22 חיפה 16:08-17:20

הרב חיים סבתו

אירועים בתולדות חייו של משה

בפרשתנו מתוארים כעשרה אירועים מחייו של משה, המנהיג החשוב ביותר שקם לעם ישראל. החל מהלידה, סיפור היאור וסדרת הספורים המתארים את שאירע לו עד שנשלח למצרים להושיע את ישראל. יש להתבונן מקרוב בסיפורים אותה בוחרת התורה לספר. אירועים רבים אירעו למשה במהלך שמונים השנים מלידתו עד תחילת שליחותו, ועלינו לברר מדוע בחרה התורה להרחיב ולספר דווקא על אירועים אלה.

נדמה כי התורה מבקשת להדגיש לנו בתיאור סיפורים אלה, כיצד תכונות משה שילכו ויתגלו לפנינו במהלך שנות חייו, באים לידי ביטוי כבר באירועים מתקופת ילדותו ובחרותו. התורה מבקשת לומר לנו שאירועי הילדות של משה מהווים בסיס להישגים הרוחניים שהגיע אליהם בהמשך חייו.

מהם ההישגים הגדולים והתכונות העיקריות של משה רבנו?

תכונתו הראשונה היא התכונה של משה כנביא. היא מתוארת בפירוש בפסוק (דברים לד, ז):

"וְלֹא קָם נָבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה אֲשֶׁר יָדְעוּ ה' פָּנִים אֶל פָּנִים".

כלומר, הדרגה שמשה הגיע אליה בנבואה היא הדרגה הגבוהה ביותר. מעמד הר סיני הוא האירוע שמבטא תכונה זו באופן הבולט ביותר, משה עולה להר סיני אל ה-לוהים, מקבל את התורה ומניח את יסודות הנבואה בעם ישראל.

תכונתו השנייה היא תכונתו של משה כמושיע וכגואל העם, וכפי שמכנים אותו חז"ל 'הגואל הראשון'.

תכונתו השלישית היא הנהגת העם במהלך שנות הנדודים במדבר. מהתבוננות מהירה בסיפורי הנדידה ניווכח על נקל עד כמה קשה הייתה מלאכה זו, עד כדי שמשו כמעט מתייאש ממנה (במדבר יא, יא; יד-טו):

"וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל ה' לְמָה הֲרַעַתְ לַעֲבָדְךָ וְלָמָּה לֹא מִצַּתִּי חֵן בְּעֵינֶיךָ לְשׂוֹם אֶת מִשְׁאֵל כָּל הָעָם הַזֶּה עָלַי... לֹא אוּכַל אֲנֹכִי לְבַדִּי לְשַׂאת אֶת כָּל הָעָם הַזֶּה כִּי כָבֵד מִמֶּנִּי. וְאִם כִּכָּה אֶת עֲשֶׂה לִי הֲרֹגְנִי נָא הַרְגֵם אִם מִצַּתִּי חֵן בְּעֵינֶיךָ וְאֵל אֲרָאָה בְּרַעַתִּי".

תכונתו הרביעית של משה היא שופט העם. תכונה זו מתוארת בעיקר בפרשת יתרו שם ממליץ יתרו למשה להנהיג רפורמות בשיטת המשפט שלו.

¹ מובא במדבר רבה פרשה יא, ב.

תכונתו החמישית של משה היא היותו נציג העם כלפי ה-לוהים. נאומי משה אחר חטא העגל וחטא המרגלים הינם ביטוי בולט של תכונה זו. משה מנהל, כביכול, ויכוח עם הקב"ה על מנת להגן על העם. תכונה אישית מרכזית של משה רבנו שיש להוסיף על התכונות שמנינו עד כה היא תכונת הענווה. התורה מתארת זאת בפסוק (במדבר יב, ג):

"וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עֲנִי מְאֹד מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה".

אין זה פלא שבתכונה זו ובתכונה של הנבואה נאמר: "מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה", תכונות אלה קשורות האחת בשנייה ומיוחדות למשה.

משמעות מושג הנבואה הינו חוויה של קבלת השפע ה-לוהי, הידבקות ב-לוהים. אמנם איננו יכולים לדעת מה המשמעות המדויקת של חוויה זו, אך מכל מקום באפשרותנו לזהות את עקבותיה.

חווית הנבואה, כפי שמתגלה לנו מן המקרא והכתובים, אמנם דומה במאפייניה לחלום, אך היא יותר מזה, הנבואה היא חזון. ניתן לזהות את משמעויותיה החשובות מספרי הנבואה, ועד כמה היה רב משקלם של הנביאים בתנ"ך בפרט ובמהלך ההיסטוריה בכלל. כמו כן, באפשרותנו להבחין באותותיה הניכרים מאנשים שונים.

חווית הנבואה קשורה לענווה כיון שככל שהאדם תופס מקום בפני עצמו, מצטמצמת האפשרות שלו לקבל. דבר זה בא לידי ביטוי במאמר הגמרא בסוטה (ה.):

"אמר רב חסדא ואיתימא מר עוקבא: כל אדם שיש בו גסות הרוח, אמר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור בעולם".

לא בכדי הוא שהגאוה הינה מגונה. כאשר האדם מפאר ומרומם את עצמו, התוצאה הטבעית היא צמצום והרחקת ה-לוהות. ומצד שני, ככל שאדם מבטל את עצמו הוא מסוגל לקבל יותר את השפע ה-לוהי.

אין כוונת הדברים ביטול האישיות הרוחנית של האדם, אדרבה, האדם המתבטל כלפי ה-לוהים זוכה להשראת שכינה ובכך מפתח את אישיותו הרוחנית עשרת מונים. את השגה זו, אי אפשר להשיג אלא באמצעות ענווה.

לאחר שעמדנו על התכונות הייחודיות של משה, נבדוק כיצד הם משתקפים מתוך האירועים מימי בחרותו אותם בחרה התורה לתאר.

האירוע הראשון מימי בחרותו של משה אותו בוחרת התורה לספר מתואר כך (שמות ב, יא-יב):

"וַיְהִי בַּיָּמִים הָהֵם וַיִּגְדַּל מֹשֶׁה וַיֵּצֵא אֶל אָחִיו וַיֵּרָא בְּסִבְלָתָם וַיֵּרָא אִישׁ מִצְרֵי מִכָּה אִישׁ עֵבְרִי מֵאֶחָיו, וַיִּפֶן כֹּה וְכֹה וַיֵּרָא כִּי אֵין אִישׁ וַיִּד אֶת הַמִּצְרִי וַיִּטְמְנֵהוּ בַּחֹל".

התורה מתארת לנו אירוע בו איש מצרי מכה איש עברי. אירוע זה משמש כמשל בו מתואר מצבו של עם ישראל כמוכה ומשועבד על ידי המצרים. בסיפור מושיע משה את העברי מיד המצרי ובעצם מובאת לידי ביטוי תכונתו כמושיע עם ישראל מיד מצרים.

נעמוד גם על ההקדמה לסיפור הנ"ל (שמות ב, יא):

"וַיִּגְדַּל מֹשֶׁה וַיֵּצֵא אֶל אָחִיו וַיֵּרָא בְּסִבְלָתָם".

בלתי אפשרי להגיע לדרגה גבוהה זו של מנהיגות, שהפכה את משה בסופו של דבר אף למושיע, בלי הבסיס של 'וַיֵּצֵא אֶל אָחִיו וַיֵּרָא בְּסִבְלָתָם'. אם אדם אינו רואה בסבלם של אחיו, אין הוא יכול להגיע לדרגת מנהיגות.

נמשיך לפסוק הבא (שמות ב, יג-יד):

"וַיֵּצֵא בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי וְהַיָּמָּה שְׁנַיִם אַנְשִׁים עֵבְרִים נָצִים וַיֵּאמְרוּ לְרָשָׁע לְמָה תִּכָּה רַעְדָּה, וַיֵּאמֶר מִי שִׁמְךָ לְאִישׁ שֶׁר וְשִׁפְטָה עָלֵינוּ".

בסיפור זה באה לידי ביטוי תכונתו של משה כשופט בין שני יהודים. בסיפור הבא הוא אף שופט בין גויים, בין בנות יתרו לרועים (שמות ב, יז):

”וַיָּקָם מֹשֶׁה וַיִּשְׁעַן וַיִּשְׁקֶן אֶת צֹאנָם.”

אדם בעל שאיפת צדק אמיתית אינו מבטא זאת כלפי העם שלו בלבד, אלא יש לו שאיפה תמידית לעזור לחלש באשר הוא. משה אינו נותן לרשע לשלוט בעולם.

התיאור הבא הוא (שמות ג, א):

”וּמֹשֶׁה הָיָה רֹעֵה אֶת צֹאן יִתְרוֹ חֹתְנָו כִּהֵן מִדְּיָן וַיִּנְהַג אֶת הַצֹּאן אַחַר הַמִּדְבָּר וַיָּבֹא אֶל הַר הָאֵל־הַיְהוָה חֲרֵבָה.”

גם מסיפור זה משתקפת תכונתו של משה כמנהיג את צאנו, הלא הוא דימוי לעם ישראל.

בהמשך מגיע מעמד הסנה (שמות ג, ב-ג):

”וַיֵּרָא מִלְאָךְ ה' אֵלָיו בְּלִבַּת אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסֵּנֶה וַיֵּרָא וְהָיָה הַסֵּנֶה בְּעַר בְּאֵשׁ וְהַסֵּנֶה אֵינְנוֹ אֶכָּל. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶסְתֵּר נָא וְאַרְאֶה אֶת הַמְּרָאָה הַגְּדֹל הַזֶּה מִדּוּעַ לֹא יִבְעַר הַסֵּנֶה.”

רבים השוו מעמד זה למעמד הר סיני. שם הסנה מזכיר את שם ההר - סיני, המקום הוא הר סיני, והמראה הוא מראה נבואה - הראשונה של משה. בסיפור זה משתקפת דמותו של משה כנביא, עד כי אמרו חז"ל (ברכות ז) -

”בשכר וַיִּסְתֵּר מֹשֶׁה פָּנָיו (ג, ו) - זכה לקלסתר פנים. בשכר כִּי יָרָא - זכה וַיִּירָאוּ מַגִּשֶׁת אֱלֹהֵי (לד, ל)”

על פי חז"ל יסודה של נבואת משה רבנו היא במעמד הסנה.

הרמב"ם במורה נבוכים מפרש שמטרת חז"ל במדרש להתוות לנו את הדרך הנכונה בהתקדמות רוחנית (חלק א, פרק ה):

”כי צריך לאדם שלא יהרס לזה הענין העצום הנכבד מתחלת המחשבה, בלתי שירגיל עצמו בחכמות ובדעות. ויזקק מדותיו זקוק רב, וימית תאוותיו ותשוקותיו הדמיוניות. וכאשר יבין הקדמות אמיתיות וידעם, וידע דרכי ההקש ועשות המופת, וידע אופני השמירה מהטעאות השכל, אז יקדים לחקירה בזה הענין, ולא יגזור בתחלת דעת שיעלה בלבו, ולא ישלח מחשבותיו תחלה וישליטם להשגת הבורא, אבל יבוש וימנע ויעמד, עד שיעלה ראשון ראשון. ועל זה נאמר וַיִּסְתֵּר מֹשֶׁה פָּנָיו כִּי יָרָא מִהַבֵּיט אֶל הַיְהוָה”.

הרמב"ם מסביר שהעיקרון החשוב ביותר בהתקדמות מבחינה רוחנית הוא עיקרון ההדרגתיות. ללא הדרגתיות לעולם לא יוכל האדם להגיע לרמה רוחנית גבוהה. בהמשך דבריו הוא ממשיך את זה למי שרואה שאור השמש יפה וטוב ומסתכל בשמש ועיניו כהות והוא אינו יכול לראות גם מה שראה קודם. אדם, שקופץ למדרגות מעבר ליכולתו, לא די בכך שלא מגיע למדרגה אליה ביקש להגיע, אלא אף מפסיד את מדרגתו. משה זכה להגיע לרמת נבואתו הגבוהה בזכות זה שכשלא היה ראוי הוא הסתיר פניו מ-לוהים.

בהמשך פרשתנו מתגלה מידת הענווה של משה. משה מסרב לקבל את השליחות במילים שמהוות עד היום סמל לענווה (שמות ג, יא):

”מִי אֲנִי כִּי אֵלֶךְ אֶל פְּרַעֲהוֹ.”

בסוף הפרשה מוצאים אנו את תכונת משה כאדם הנלחם על זכויותיהם של ישראל (שמות ה, כב-כג):

”לָמָּה הִרְעִיתָהּ לְעַם הַזֶּה לָמָּה זֶה שְׁלַחְתָּנִי, וּמֵאֵז בָּאתִי אֶל פְּרַעֲהוֹ לְדַבֵּר בְּשִׁמְךָ הִרַע לְעַם הַזֶּה וְהִצֵּל לֹא הִצֵּלְתָּ אֶת עַמֶּךָ.”

משה אינו מוכן לקבל את המצב כמובן מאליו, וזו אחת התכונות החשובות של מנהיג. מנהיג אינו רק שליח ה-לוהים אל העם, אלא גם נציג העם בפני ה-לוהים. תכונתו זו מגיעה לשיאה כשמכריז (שמות לב, לב) -

"וְאִם אֵין מַחְנֵי נָא מִסַּפְרְךָ".

הנה למדנו שהאירועים מנערותו של משה רבנו אותם בחרה התורה לספר, הם שהולידו את תכונותיו המיוחדות. עיקרון זה נכון בחייו של כל אדם. קורות האדם בצעירותו הם שיעצבו אותו ויקבעו את תולדות חייו לדורות. תכונות שאדם קובע בתחילת דרכו מתפתחות אחר כך ומהוות ומרכיבות את אישיותו. •

גיל נדל

"לך שוב מצרים כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך"

חובת הגלות של רוצח בשגגה לעיר מקלט נמנית כאחת מתרי"ג מצוות (עשה רכה): "להגלות מכה נפש בשגגה מעירו לעיר מקלט". אחד מהדינים הקשורים למצווה זו הוא איסור היציאה של הגולה מעיר המקלט לשום עניין: "הגולה אינו יוצא מעיר מקלטו לעולם, ואפילו לדבר מצווה או לעדות, בין עדות ממון בין עדות נפשות, ואפילו להציל נפש בעדותו או להציל מיד הגייס, מיד הנהר, מיד הדליקה ומיד המפולת. אפילו כל ישראל צריכין לתשועתו, כיואב בן צרויה - אינו יוצא משם לעולם עד שימות הכהן הגדול; ואם יצא - היתר עצמו למיתה..." (משנה תורה, הלכות רוצח ושמירת נפש ז, ח).

ותמה על כך ר' מאיר שמחה הכהן מדווינסק בספרו 'אור שמח' על הרמב"ם - מדוע הגולה אינו יוצא מעיר המקלט אפילו כאשר הרבים צריכים לתשועתו, והלא פיקוח נפש דוחה כל מצווה שבתורה, ובוודאי פיקוח נפש של כל ישראל? והשיב, שהחשש הוא שגואל הדם ינסה להרוג את הגולה אם יצא מעיר המקלט, ואין חובה על האדם להכניס את עצמו בספק סכנה, אפילו עבור הצלת חברו מסכנה ודאית.

הסברו של ר' מאיר שמחה הכהן נסמך על פרשתנו. בפרשתנו (ד, יט) אנו קוראים על ציווי של ה' אל משה: "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר לֶךְ שָׁב מִצְרָיִם כִּי מָתוּ כָּל הָאֲנָשִׁים הַמְּבַקְשִׁים אֶת נַפְשְׁךָ". מלשון הפסוק עולה כי שיבתו של משה, מנהיג ישראל, למצרים, התאפשרה אך ורק משום שמתו כל האנשים שביקשו את נפשו של משה. ר' מאיר שמחה הכהן חידד את העניין היטב: "מוכח דאם היו חיים המבקשים את נפשו לא היה צריך לילך להוציא את בני ישראל ממצרים, אף על פי שכל ישראל צריכים אליו, אינו צריך להכניס עצמו בסכנה" (ספר 'משך חכמה' על פרשתנו). וכבר קדם לו בשנים רבות הרלב"ג (על פרשתנו) שכתב "שאינן ראוי לאדם למסור עצמו לסכנה, ואף על פי שילך במצוות ה' יתעלה... כי אם לא היו מתים לא היה מסכים משה ללכת שם, כי אין ראוי לאדם שיסמוך על הנס".

המעניין הוא שגם באירוע של פרשתנו מדובר בחשש מנקמת דם של גואל דם. עמד על כך הרלב"ג על פרשתנו, שהסביר מיהם אותם האנשים שביקשו את נפשו של משה, שמותם איפשר את שיבתו של משה למצרים: "ייתכן שמתו פרעה ועבדיו שהיו יודעים עניין הריגת משה האיש המצרי, ומתו גם קרובי הנרצח וכל יודעיו, באופן שלא היה שם מי שישתדל לנקום נקמתו".

להשלמת התמונה נציין כי ניתן גם הסבר אחר לשאלה מדוע הגולה אינו יוצא מעיר המקלט אפילו להצלת רבים, והוא – ששיבתו של הרוצח בשגגה בעיר המקלט אינה מצווה המוטלת עליו כשאר מצוות הגוף, שהן נדחות מפני פיקוח נפש, אלא מעין עונש של בית דין. ועונש שכזה אינו ניתן להפקעה כלל ("יד פשוטה" על הלכות רוצח, שם). •

גיל נדל, מחזור יא, עורך דין, מתגורר באורנית.

הרב אלי רייף קוד אתי לרבנים

יהודי אחד פנה לרב הקהילה שלו ואמר: נקלעתי לקשיים כספיים. אני מבקש את עזרתך בגיוס כספים, אבל יש לי תנאי - אל תגלה לאף אחד בקהילה על מצבי. ככל שהרב חיפש לא עלה בידו לגייס סכום ממשי. לרב היה ידוע שבקהילתו יש כמה אנשים אמידים, שאם רק ידעו שחבר קהילתם בקשיים יתרמו בנפש חפצה. האם מותר לרב לגלות להם ללא קבלת אישור מהיהודי שפנה אליו?

בתחומי עיסוק שונים יש קוד אתי, כגון אצל שופטים, רופאים, פסיכולוגים ועוד. האם יש מקום לניסוח קוד אתי לרבנים?

קוד אתי הוא מסמך המתאר את הערכים, המידות, הכישורים, המחויבויות וההתנהגויות המאפיינים את המשתתפים לפרופסיה כבעלי מקצוע מוסמכים וראויים לעסוק בו. יש המכנים את הקוד האתי כ-"תעודת הזהות הערכית" של המקצוע.

קוד אתי נצרך במקצועות בהם יש פוטנציאל לדילמות ולמעידות אנושיות, או במקצועות בהם יש יחסי כוחות שניתן לנצלם לרעה. מטרתו למנוע גרימת נזק, ליצור מדיניות מוסדית, לשרטט מעין עמוד שידרה של המקצוע, אבל בעיקר ליצור נאמנות בין בעל המקצוע לבין מקבלי השירות - "הלקוחות". מקובל לראות בניסוח קוד אתי לעיסוק מהלך התורם להפיכתו ל"מקצוע של ממש".

הקוד האתי נועד להכניס סדר, לקבוע סטנדרטים וליצור שקיפות הן כלפי בעלי המקצוע והן כלפי הנהנים מהם. הוא מעין חוזה למקרים של מחלוקת והוא משמש גם הגנה על בעלי המקצוע מפני שרלטנים ומתחזים.

האם יש קושי בניסוח כללי אתיקה לרבנים?

נראה שניתן ללמוד מהקושי בניסוח כללי אתיקה לשופטים. שני קשיים הועלו בסקירה שנעשתה על-ידי מרכז המחקר והמידע של הכנסת לגבי ניסוח כללי אתיקה לשופטים (סקירה משווה בנושא כללי אתיקה לשופטים - כ"ג טבת ה'תשס"ה, כתיבה דפנה בן פורת):

(א) ייחודו של המקצוע - "מאחר שאופיה של העבודה השיפוטית מחייב שוני גדול ביישום כללים אלה בכל מקרה ומקרה, וכן מאחר שלעתים קרובות יש צורך להתאים כללים כאלה למציאות המשתנה".

(ב) הגוף האחראי - "עולה השאלה איזה גורם ראוי שיקבע את כללי האתיקה לשופטים, אם גורמים במערכת המשפט בלבד או גורמים ברשות אחרת".

באותה סקירה מובא ממצא מעניין: "ברוב המדינות שנסקרו לא נמצא קוד אתי כתוב הקובע כללי אתיקה לשופטים... במדינות שבהן נקבע קוד אתי לשופטים, נמצא כי מדובר בקוד חסר תוקף סטטוטורי או במסמך הנחיות בלבד. במקרים אלה כללי האתיקה מנוסחים ומאומצים על-ידי גורמים במערכת השיטה, איגודי שופטים או גוף מקצועי אחר, בלא כל מעורבות מצד הרשות המחוקקת".

עם זאת הצורך בניסוח מגובש של כללי אתיקה נובע במידה רבה מהפיכת עולמנו למורכב יותר. נשיא בית המשפט העליון אהרון ברק הקים ועדה שניסחה מסמך ובו כללי אתיקה לשופטים (פורסמו בשנת 2007), וכך נכתב במבוא של המסמך: "בעבר היו כללי ההתנהגות לשופטים בחזקת תורה שבעל-פה, והדין, המוסר, ההיגיון, השכל הישר, המסורת וניסיון החיים הם שהינחו שופטים באורחותיהם. ברבות הימים והשנים

הפכו חיי האדם והקהילה מורכבים יותר ויותר, ואף מערכת המשפט גדלה, התרחבה וקלטה חברים רבים. כך נוצר צורך להעלות את התורה שבעל-פה על הכתב וליצור קוד התנהגות חרות לשופטים".

מאידך, הכללים אינם חזות הכל וכפי שנכתב במסמך הנ"ל: "כללי האתיקה לשופטים אינם בבחינת חי הנושא את עצמו ואין הם מנותקים מסביבתם. הדין, המוסר, ההיגיון, השכל הישר, המסורת וניסיון החיים שהדריכו שופטים בעבר יוסיפו להדריכנו גם בימים יבואו... פירושם של הכללים ייעשה לא אך כלשונם אלא כרוח הנושבת בהם".

אם נשוב לתחום הרבנות נראה שיש שני קשיים מרכזיים בניסוח כללי אתיקה. האחד קשור לטיבו של המקצוע. רב הוא שם כללי מאוד, אבל הוא כולל תפקודים מקצועיים שונים – האם הרב דומה יותר לשופט, ליועץ או למחנך? ברם, נראה שבעיה זו היא טכנית ולא מהותית, כי ניתן לנסח קוד אתי שונה לכל תחום ולכל תפקוד.

יש שיאמרו שהרבנות היא שליחות ועבודה בקדש ואין להופכה ל"מקצוע", אבל אי-אפשר להכחיש שבפרט בעולמנו המודרני והמורכב, עבודת הרבנות כוללת היבטים רבים שניתן לכנותם כתפקודים מקצועיים. גם העבודה שהרב מקבל שכר על עבודתו הופכת את הרבנות לסוג של מקצוע, כי השכר עצמו מבטא סוג של חוזה, ועדיף לו לחוזה להיות שקוף ולכל הפחות לגבי הכללים האתיים. ניסוח קוד אתי יכול לחזק את האמון בין הרב לבין הפונים אליו.

יש הטוענים שהקוד האתי של הרבנים זו ההלכה. אמנם כן, אבל קוד אתי עוסק גם בדברים שבעלי המקצוע מקבלים על עצמם מעבר למה שנדרש. לדוגמה, במקצועות רבים מקובל שמעבר לתשלום המוגדר מראש אין לקבל מהפונה לקבל שירות מתנת כסף או טובת הנאה. זה לא אסור על-פי ההלכה, אבל זה אסור בקוד אתי.

דומה שהבעיה המרכזית המונעת כתיבת קוד אתי היא שחלק ניכר מהרבנים אינם מאוגדים כקבוצה מקצועית ואין להם גוף מרכזי סמכותי. חסרוננו של גוף כזה מונע יצירת קוד אתי משתי סיבות: האחת, אין גוף אוטוריטי שינסח קוד אתי. השנייה, אכיפת הקוד האתי. כוחו של קוד אתי נובע מהעובדה שיש גוף שיכול לפקח, הפועל בשקיפות, ואליו ניתן לפנות ולהתלונן על מי שעובר על הקוד האתי. חוק ללא שיניים הוא חסר משמעות. קוד אתי ללא גוף שיאכוף אותו הוא מסמך כמעט חסר משמעות. למקצועות שיש גוף מקצועי המעניק תעודה ויכול גם לשלול או להרחיק את בעל המקצוע יש סנקציה בעלת שיניים. נראה שהקושי (ואולי החשש?) מיצירת גוף כזה הוא העומד בבסיס ההימנעות מכתבת הקוד האתי.

ברם, יתכן שדווקא ניסוח קוד אתי הוא הכלי שיכול להחזיק ברכה. הוא הכלי שיצור את הגוף. אילו זכינו דבר זה היה נעשה על-ידי הרבנות הראשית, עתה שלא זכינו אולי צריכה לקום ועדה שכוחה יונק גם מאישיותם של הרבנים ובעלי המקצוע המרכיבים אותה, אבל גם מרבנים המשתייכים לגופים שיש להם סמכות מסויימת לפחות לגבי חלק מהרבנים כגון איגוד ישיבות ההסדר או רבני צהר. יתכן שדווקא כתיבת הקוד האתי הייתה גורמת לגיבוש של הרבנים לקבוצה מאורגנת, אבל בעיקר תשרטט את קווי המתאר בעולמה של הרבנות. קווי המתאר אלו לא רק שלא יחלישו אלא יחזקו את האמון בתפקודים הרבים שמתקיימים בתוך עבודת קדש זו. ●

הרב אלי רייף, מחזור י"ג, מתגורר במודיעין, ומשמש כרב קהילה בעיר.